

Fogvatartás magánzárkában

*Kivonat a 21. Általános Jelentésből,
Magyarul publikálva 2011-ben*

Bevezetés

53. A magánzárkás fogvatartás valamilyen formában minden börtönrendszerben jelen van. A CPT mindig különös figyelmet fordított a magánzárkás fogvatartottakra, mivel az rendkívül romboló hatással van az érintettek mentális, szomatikus és szociális egészségére.¹

Ez a romboló hatás azonnal jelentkezhet, és az elzárási idő teltével csak fokozódik, illetve azáltal is, hogy az időtartama bizonytalanabbá válik. A romboló hatásnak, amit a magánzárkás fogvatartás okozhat, a legfeltűnőbb jelzője az, hogy az ilyenek kitett foglyok körében jelentősen magasabb az öngyilkossági ráta, mint a fogságban általában. Ezért tehát világos, hogy a magánzárkás fogvatartás már önmagában is kérdéseket vet fel a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések tilalmának témakörében. Továbbá lehetőséget nyújt a fogvatartottak szándékos bántalmazására, ahol a többi fogvatartott és az örök nem láthatják. Ennek megfelelően a CPT figyelmének középpontjában áll, és a küldöttségek minden látogatás során gondot fordítanak rá, hogy magánzárkában lévő foglyokkal beszélhessenek azért, hogy megvizsgálják a fogvatartásuk körülményeit, valamint ellenőrizzék az ilyen intézkedés elrendelésének eljárását és felülvizsgálatát. Általános Jelentésének ebben a részében a CPT rögzíti a magánzárkás elrendelésének kritériumait. A Bizottság úgy véli, hogy ha betartják ezeket a kritériumokat, akkor lehetővé válik a magánzárkás elhelyezés abszolút minimumra csökkentése, alkalmazásának a szükséges legrövidebb időtartamra korlátozása, minden magánzárkás-rezsimnek a lehető legpozitívabbra alakítása, valamint annak biztosítása, hogy megfelelő eljárások révén tegyék ezeknek az intézkedésnek az elrendelését teljesen ellenőrizhetővé.

54. A CPT értelmezése szerint a „magánzárkás fogvatartás” azt jelenti, hogy egy fogvatartottnak a többi fogvatartottól elkülönített elhelyezését rendelik el, például bírósági döntés alapján, a börtönrendszeren belüli fegyelmi szankcióként, megelőzési célú adminisztratív intézkedésként vagy az érintett fogvatartott védelmében. Az ilyen intézkedés alá vont fogvatartottat általában egyedül helyezik el; egyes országokban azonban együtt lehet egy vagy két más fogvatartottal, és a jelen rész mindkét esetre vonatkozik.

¹ Az erre vonatkozó kutatási bizonyítékokat jól összegzi Sharon Shalev „Forráskönyv a magánzárkás fogvatartásról” (Sourcebook on Solitary Confinement) (Mannheim Centre for Criminology, London, 2008), elektronikusan elérhető: www.solitaryconfinement.org

Közelebbről a fiatalkorúak magánzárkás fogvatartását illetően, amellyel szemben a CPT-nek különösen erős fenntartásai vannak, figyelemmel kell lenni a Bizottság által a 18. Általános Jelentésében tett megjegyzésekre is.²

Ez a rész nem vonatkozik azokra a fogvatartottakra, akiket egészségügyi okokból különítették el, mert az ilyen intézkedés okai alapvetően más jellegűek.

A vonatkozó elvek

55. A magánzárkás fogvatartás tovább szűkíti a szabadságuktól megfosztott emberek már amúgy is jelentősen korlátozott jogait. A szóban forgó további korlátozások nem a fogvatartás tényéből erednek, és ezért külön kell őket indokolni. Annak megállapításához, hogy ezt az intézkedést egy adott esetben indokolt-e alkalmazni, az Emberi Jogok Európai Egyezményének előírásaiban megfogalmazott, és az Emberi Jogok Európai Bírósága esetjoga által kialakított hagyományos tesztekkel kell alkalmazni. A könnyen megjegyezhető (angol nyelvű) **PLANN** betűszó foglalja össze ezeket a teszteket.

(a) Arányosság (Proportionate): a fogvatartott jogainak bármilyen további korlátozása összefüggésben kell hogy álljon olyan tényleges vagy potenciális sérelemmel, amelyet a fogoly okozott vagy készült okozni a cselekedeteivel (vagy azzal a potenciális sérelemmel, aminek ki van téve) a börtön területén. Mivel a magánzárka a fogoly jogainak súlyos korlátozását jelenti, amely veszélyeztetheti a fogvatartottat, a tényleges vagy potenciális sérelemnek legalább ugyanolyan súlyosnak és kizárólag ilyen módon elháríthatónak kell lennie. Ez úgy jelenik meg a legtöbb országba például, hogy a magánzárka csakis a legsúlyosabb fegyelmi vétségek szankcionálására használatos, de az elvet tiszteletben kell tartani az intézkedés mindenféle alkalmazásakor. Minél hosszabb időre szól az intézkedés, az okának annál erősebbnek kell lennie, és annál többet kell tenni annak biztosítására, hogy elérje a célját.

(b) Törvényesség (Lawful): a belföldi jogrendszerben rendelkezni kell az országban megengedett magánzárkás fogvatartás minden egyes formájáról, és ennek a rendelkezésnek ésszerűnek kell lennie. Tájékoztatni kell róla érthető formában mindenkit, akit érinthet. A törvénynek meg kell határoznia azt, hogy a magánzárkás őrzés minden egyes formája pontosan milyen körülmények között róható ki, kik róhatják ki, ezeknek a személyeknek milyen eljárásokat kell követniük, az érintett fogvatartottnak milyen képviseletre van joga az eljárásban, rögzítenie kell azt a követelményt, hogy a fogvatartottnak a lehető legteljesebb indoklást kell adni a döntés okairól (elismerve, hogy bizonyos esetekben ésszerűen igazolható egyes részletek visszatartása biztonsági okokból vagy harmadik felek érdekének védelmében), meg kell határoznia a döntés felülvizsgálatainak gyakoriságát, valamint a döntés elleni fellebbezés eljárását. A magánzárkás őrzés mindegyik fajtájának a rezsímjét törvényben kell meghatározni, mindegyik rezsímet világosan megkülönböztetve egymástól.

(c) Számonkérhetőség (Accountable): teljes dokumentációt kell vezetni minden olyan döntésről, amelyben magánzárkát rónak ki, és a döntések minden felülvizsgálatáról is. Ezeknek a dokumentumoknak kell igazolniuk az összes tényezőt, amelyet számításba vettek, és az információkat, amelyekre alapultak. Azt is nyilván kell tartani, hogy a fogvatartottat bevonták-e a döntéshozatali eljárásba, vagy kitiltották onnan. Továbbá teljes nyilvántartást kell vezetni az őrséggel történt minden interakcióról, amíg a fogvatartott magánzárkában van, beleértve az őrk kísérleteit a kapcsolattartásra a fogvatartottal, és a fogvatartott reakcióját.

² Lásd CPT/Inf (2008) 25, 26 bekezdés

(d) Szükségesség (Necessary): a magánzárkás fogvatartottakra is vonatkozik az a szabály, hogy csak a fogvatartott biztonságos és rendes őrzéséhez szükséges, illetve igazságszolgáltatás által megkövetelt korlátozások engedélyezettek. Ennek megfelelően a magánzárkás őrzés folyamán tilos például a látogatási, telefonálási, levelezési jog, vagy a foglyokat normál esetben megillető források elérhetőségi jogának automatikus megvonása. Ugyanígy a rendszernek elég rugalmasnak kell lennie ahhoz, hogy feloldjanak minden olyan tilalmat, amely a konkrét esetben nem szükséges.

(e) Diszkrimináció mentesség (Non-discriminatory): magánzárka kirovásáról szóló döntés során nemcsak az összes az ügyet érintő tényezőt kell számításba venni, hanem biztosítani kell azt is, hogy oda nem tartozó tényezőt ne vegyenek számításba. Az illetékeseknek figyelemmel kell kísérniük a magánzárkás őrzés minden formájának alkalmazását annak biztosítására, hogy nem alkalmazzák azt aránytalanul, cél és ésszerű igazolás nélkül egy bizonyos fogvatartott vagy fogvatartotti csoportok ellen.

A magánzárkás őrzés fajtái és törvényességük

56. Négy fő helyzet van, amikor magánzárkát alkalmaznak. Mindegyiknek megvan a saját ésszerű alapja, és mindegyiket másképp kell szemlélni.

(a) Magánzárka bírósági döntés eredményeképpen

A legtöbb országban a bíróságoknak jogukban áll elrendelni, hogy az előzetes letartóztatásba vett személy (vagyis akit már tárgyalás előtt őrizetbe vettek) egy meghatározott időre magánzárkába kerüljön a nyomozás érdekeire tekintettel. Továbbá néhány országban a magánzárka a törvény értelmében automatikusan részét képezi bizonyos ítéleteknek, vagy a bíróság rendelheti el az ítélet részeként.

Nyilvánvaló, hogy a bíróság elrendelheti a magánzárkás őrzést az előzetes letartóztatás részeként. Egy-egy konkrét esetben elegendő bizonyíték alapján megalapozott lehet, hogy egy adott fogvatartottat távol tartsanak más meghatározott fogvatartottaktól, illetve még inkább kivételes körülmények esetén általában minden fogvatartottól, és korlátozzák kapcsolatát a külvilággal. Ezt csak annak az igazságszolgáltatás menetét fenyegető reális veszély elleni védekezésként lehessen megtenni, és összhangban kell lennie a lentebbi 57. pontban említett biztosítékokkal.

A CPT azt fontolgatja, hogy a magánzárkát soha ne lehessen kiróni – vagy soha ne legyen kiróható az érintett bíróság belátása szerint – az ítélet részeként. Ezzel kapcsolatosan azt az általánosan elfogadott alapelvet kell felidézni, hogy a bűnelkövetők büntetésként kerülnek börtönbe, és nem azért, hogy ott kapják meg a büntetésüket. A fogvatartás önmagában büntetés, és nem fogadható el a büntetés részeként a szabadságvesztés potenciálisan veszélyes súlyosbításai. Szükségessé válhat, hogy egy jogerősen elítélt fogvatartott egy meghatározott időre magánzárkás rezsimbe kerüljön; az ilyen rendszer alkalmazásának elrendelése azonban a börtön illetékesei kezében kell legyen, és nem lehet része a kiszabható büntető szankciók választékának.

(b) Magánzárka fegyelmi vétség esetében

A törvény által meghatározott normál fegyelmi eljárással a legszigorúbb fegyelmi büntetésként ki lehet róni azt, hogy megvonják egy fogvatartottól a többi fogvatartottal való kapcsolattartás jogát. Felismerve ennek a büntetésnek az eredendő veszélyeit, a tagországok meghatározzák a kiróható maximális időtartamot. Ez néhány naptól akár egy hónapig vagy még tovább terjedhet. Egyes országok lehetővé teszik a börtönigazgatóknak, hogy kiróják az adott maximális időtartamot azzal, hogy egy illetékes bírói testület ennél is hosszabb időt szabhat ki. A legtöbb – de nem minden – ország tiltja a magánzárkás őrzés sorozatos kirovását.

Mivel a magánzárka alkalmazása potenciálisan nagyon romboló hatású, a CPT szerint az arányosság elve megköveteli, hogy fegyelmi büntetésként csak kivételes esetben és utolsó lehetőségként róják ki, a lehető legrövidebb időtartamra. Az Európa Tanács sok tagországában az a trend, hogy csökkentik a magánzárkás őrzés mint büntetés lehetséges maximális időtartamát. A CPT szerint a maximális időtartam nem lehet hosszabb egy adott cselekményre, mint 14 nap, de lehetőleg rövidebb legyen.³ Továbbá tiltani kell az olyan sorozatos fegyelmi büntetéseket, amelyek a maximális időtartamot meghaladó megszakítás nélküli magánzárkás őrzést eredményeznek. Ha egy fogvatartott olyan vétségeket követ el, amelyekről úgy érzik, hogy súlyosabb büntetést érdemelnek, a bűnügyi igazságszolgáltatási rendszernek kell az ügygel foglalkoznia.

(c) Adminisztratív magánzárka megelőzési célokból

A legtöbb európai országban a jog lehetőséget nyújt államigazgatási döntésre arról, hogy magánzárkába helyezzenek olyan fogvatartottakat, akik súlyos sérelmet okoztak – vagy megítélés szerint valószínűleg okoznának – másoknak, vagy nagyon súlyos veszélyt jelentenek a börtön biztonságára. Ez szólhat mindössze néhány órányi időtartamra egy elszigetelt incidens kapcsán, vagy akár évekre is olyan foglyok esetében, akiket különösen veszélyesnek tartanak, és továbbra is folyamatosan fenyegetést jelentenek.

Ez potenciálisan a magánzárkás őrzés leghosszabb ideig tartó típusa, és sok esetben a legkevesebb eljárási biztosíték társul hozzá. Ezért tehát nagyon fontos, hogy szabályok létezzenek annak biztosítására, hogy ne alkalmazzák túl könnyen (például azonnali reakcióképpen minden fegyelemsértésre, amelyet még nem bíráltak el), túl gyakran vagy túl hosszú időtartamra. Ennek megfelelően, az 57. pontban leírt biztosítékokat szigorúan be kell tartani.

(d) Magánzárkás őrzés a fogoly védelmében

Minden börtönrendszerben vannak olyan foglyok, akiket meg kell védeni a többi fogvatartotttól. Ennek oka lehet a bűncselekmény jellege, együttműködésük a bűnügyi hatóságokkal, bandák közötti rivalizálás, adósságok a börtönön kívül vagy belül, vagy pedig az illető személy általános sebezhetősége. Sok fogvatartottat jól lehet őrizni az általános börtönpopuláció körülményei közt, de egyeseknél akkora a kockázat, hogy esetükben a börtön a gondviselési kötelezettségét csak úgy tudja teljesíteni, ha elkülöníti őket a többi fogvatartotttól. Történhet ez a fogvatartott saját kérésére vagy a börtönvezetés kezdeményezésére, ha szükségesnek látszik. Bármilyen is legyen az eljárás, egy fogvatartott számára nagyon nehéz lehet védelmet biztosítani büntetése hátralévő részére – sőt esetleg a folyamatban lévő ítéleteire.

Az államoknak kötelezettsége a biztonságos környezet nyújtására azok számára, akiket börtönbüntetésre ítélték, és igyekezniük kell ezt a kötelezettségüket azzal teljesíteni, hogy annyi társas kapcsolatot engedélyeznek a fogvatartottak számára, amennyit csak lehet a rend fenntartása mellett. Magánzárkát védelmi célokból csak olyankor rendeljenek el, amikor egyáltalán nincs más mód az illető fogvatartott biztonságának a szavatolására.

³ A maximális időtartamnak fiatakorúak esetében nyilvánvalóan rövidebbnek kell lennie.

Döntés magánzárkába helyezésről: eljárások és biztosítékok

57. Annak érdekében, hogy a magánzárkás őrzést csakis kivételes körülmények között és a szükséges legrövidebb időtartamra róják ki, e fogvatartás minden egyes típusára kell lennie egy külön alkalmazási és felülvizsgálati eljárásnak. A CPT az alábbiakban körvonalazza, mit tart megfelelő eljárásoknak:

(a) Magánzárka mint az előzetes fogvatartás része

Mint már korábban jeleztük, a magánzárkát csak kis mértékben szabad alkalmazni, és olyankor, amikor a konkrét esetben közvetlen bizonyíték van rá, hogy súlyos veszélyt jelent az igazságszolgáltatás menetére, ha az érintett fogvatartott kapcsolatba kerül valamelyik rabtársával vagy bárki mással. Az ilyen döntéseket nyilvános bírósági tárgyaláson kell meghozni, az ítéletet a lehető legalaposabban meg kell indokolni, és külön fellebbezési lehetőséget kell biztosítani. Ezeket a döntéseket az illetékes bíróságnak gyakran felül kell vizsgálnia annak megállapítására, hogy továbbra is szükség van-e a magánzárkára..

(b) Magánzárkas mint fegyelmi büntetés

A fegyelmi tárgyalás jegyzőkönyvében részletesen dokumentálni kell a magánzárka büntetékénti kiszabásának okát és a kiszabott időtartamát. Ezeknek a jegyzőkönyveknek hozzáférhetőeknek kell lenniük felsőbb vezetők és felügyeleti testületek számára. Léteznie kell egy hatékony fellebbezési eljárásnak is, amely felülvizsgálhatja a bűnösség kimondását és/vagy az ítéletet úgy, hogy elegendő idő maradjon ezek módosítására a gyakorlatban. Ennek egy szükséges velejárója az, hogy az ilyen helyzetbe került fogvatartott könnyen hozzájuthasson jogi tanácsadáshoz.

Az ilyen büntetésnek alávetett fogvatartottakat a börtönigazgatónak vagy a felső vezetés más tagjának napi rendszerességgel látogatnia kell, és utasítást kell adnia a magánzárkás őrzés befejezésére, ha a fogvatartott állapota vagy viselkedése ezt a lépést indokolja. Ezekről a látogatásokról és a kapcsolódó döntésekről jegyzőkönyvet kell vezetni.

(c) Adminisztratív magánzárkás őrzés megelőzési célokból

Ez nagyon hosszan tartó magánzárkás elhelyezést eredményezhet, és az ide vonatkozó közigazgatási döntések sok esetben határozatlan időtartamúak; mindezek tovább súlyosbítják az intézkedés negatív hatásait. Következésképpen szigorú ellenőrző eljárások szükségesek. A CPT szerint a közigazgatási eljárás keretei között történő magánzárkás elhelyezést csakis a börtön legfelső vezetője engedélyezheti; az intézkedés szükségmegoldásként való bármely egyéb elrendelését azonnal jelenteni kell a szolgálatban lévő legmagasabb beosztású tisztségviselőnek, és a lehető leghamarabb fel kell hívni rá a börtönigazgató figyelmét. Részletes írásos jelentést kell írni, még mielőtt a döntést meghozó büntetésvégrehajtási alkalmazott szolgálata letelik. Ebben rögzíteni kell a döntés okait és az intézkedés pontos időpontját, valamint a fogvatartott álláspontját, amennyiben az megállapítható. Minden esetben az első néhány órában folyamatosan és naplót vezetve figyelni kell a fogvatartottat, és ki kell engedni a magánzárkából, mielőtt az intézkedést kiváltó ok megszűnt. Minden olyan esetben, amikor az intézkedés időtartama meghaladja a 24 órát, az ügyet minden szempontból teljes mértékben felül kell vizsgálni, különös tekintettel azokra az okokra, amelyek az intézkedés lehető legkorábbi visszavonását indokolhatják.

Ha világossá válik, hogy a magánzárkát valószínűleg hosszabb ideig kell fenntartani, olyan külső testületet kell bevonni, amely nem része annak az objektumnak, ahol a fogvatartottat őrzik, például a parancsnokság egy magasabb rangú tisztjét. Fellebbezési jogot is kell biztosítani egy

független szervhez. Ha a magánzárka elrendelését megerősítik, egy átfogó eseti bizottságot kell összehívni, és a fogvatartottat is be kell idézni, hogy jelenjen meg ezen testület előtt. A felülvizsgálati bizottság egyik fő feladata az, hogy felvázoljon egy tervet a fogvatartott számára, kitérve azokra az ügyekre, amelyek a fogvatartott magánzárkába helyezését szükségessé tették. Egyebek mellett a felülvizsgálatnak arra is figyelnie kell, hogy a fogvatartottra kirótt korlátozások némelyike feltétlenül szükséges-e – így lehetségessé válhat, hogy bizonyos korlátozott kapcsolatot engedélyezzenek számára néhány más, kijelölt fogvatartottal. A fogvatartottnak írásos, indoklással alátámasztott döntést kell kapnia a felülvizsgálati bizottságtól, valamint eligazítást arról, hogy a döntést hogyan lehet megfellebbezni. Az első ilyen döntést követően legkésőbb egy hónap múlva újabb felülvizsgálatnak kell következnie, később pedig legalább három havonta melyeknek során megállapítható, milyen haladást sikerült elérni a tervhez képest, és ha szükséges, egy úgy tervet kell kidolgozni. Minél tovább marad valaki ebben a helyzetben, a felülvizsgálatnak annál mélyrehatóbbnak kell lennie, és annál több eszközt – köztük a börtönön kívülieket is – kell igénybe venni a fogvatartott (re)integrálásához a rendes börtönközösségbe. A fogvatartottat fel kell jogosítani arra, hogy bármikor felülvizsgálatot kérhessen, és hogy független jelentést kapjon az ilyen felülvizsgálatról. A börtönigazgató vagy a személyzet magasabb rangú tisztjei fordítsanak gondot arra, hogy naponta meglátogassák az ilyen fogvatartottakat, és megismerjék az egyéni terveket. Az egészségügyi személyzetnek is különös figyelmet kell fordítania az ilyen körülmények között tartott foglyokra.

(d) Magánzárka védelem céljából

A „saját kérésére” történő védelmi őrizettel kapcsolatos ügyek kevesebb kérdést vetnek fel, mint azok, amelyeket az őrség rendelt el védelmi célokból, de még ezeknél is szükség van bizonyos szempontok figyelembe vételére. A CPT szerint előbb minden más alternatívát meg kell próbálni, köztük a védelemre szoruló fogvatartottnak vagy a problémát okozó fogvatartottaknak az átszállítását más börtönbe, a mediációt és az asszertivitási tréninget, továbbá a védelem elrendeléséről szóló döntés összes következményét meg el kell magyarázni a fogvatartottnak. Természetesen el kell bírálni és teljesíteni kell az önkéntesen védelem alá került bármely fogvatartottnak azt a kérését, hogy visszakerülhessen a többiek közé, amennyiben ez biztonsággal megtehető.

Akik akarataik ellenére kerültek védelem alá, azoknak joguk kell, hogy legyen a teljes részvételre a döntés megvitatásában, illetve alternatív megoldásokat ajánlani. Teljes magyarázatot kell kapniuk a döntésről, és lehetőséget a megfellebbezésére egy magasabb szinthez. A döntést rendszeresen felül kell vizsgálni azért, hogy a magánőrizet azonnal megszűnhessen, amikor már nem szükséges.

Tárgyi feltételek a magánzárkában

58. A magánőrizetre használt zárkáknak ugyanazon minimumszabványoknak kell megfelelniük, mint amelyek a többi körletre érvényesek. Így legyenek megfelelő méretűek; természetes fénynek kell bejutnia, és mesterséges világítással is rendelkezniük kell (mindkettő olyan mértékű, hogy olvasni lehessen mellette), követelmény a megfelelő fűtés és szellőzés is. Olyan eszköz is szükséges, amely lehetővé teszi a kommunikációt az őrszeméllyel. Megfelelő berendezéseknek kell lenniük a fogvatartottak természetes szükségleteinek kielégítésére mindenkor kulturált körülmények között, és lehetőség a zuhanyozásra legalább olyan gyakorisággal, mint a normál rezsimben fogvatartottaknak. A magánzárkában lévő foglyoknak meg kell engedni a szokásos börtönöltözet viselését, és az élelmezésük is a normál börtönellátás szerintinek kell lennie, beleértve szükség esetén a diétás étkezést is. Az ilyen foglyok által használt testgyakorlási területnek elég nagynek kell lennie ahhoz, hogy valóban mozoghassanak, és legyen védett az időjárás viszontagságaival szemben.

59. A CPT-küldöttségek sok esetben állapítják meg azt, hogy ezen alapkövetelmények közül egy vagy több nem teljesül, különösen a fegyelmi büntetesként magánzárkába került fogvatartottak esetében. Például az ilyen típusú magánőrizetre kialakított zárkák némely esetben az alagsori térségben helyezkednek, ahol kevés a természetes megvilágítás és szellőzés, és könnyen penészednek. Nem szokatlan továbbá, hogy ezek a zárkák túl kicsik, néha mindössze 3-4 m² területűek; ezzel kapcsolatosan a CPT hangsúlyozni kívánja, hogy minden 6 m²-nél kisebb zárkát alkalmatlannak kell nyilvánítani fogvatartottak elhelyezésére. Az ilyen fogvatartottak által használt testmozgási területek sok esetben szintén elégtelenek.

60. A fegyelmi büntetesként magánzárkába kerülő fogvatartottak elhelyezésére használt zárkák esetében szintén gyakori, hogy kevés bennük a bútorzat, és az is gyakran a padlóhoz van erősítve. Mindazonáltal az ilyen zárkákat minimálisan egy asztallal, nappali ülőalkalmatossággal (pl. székkal vagy paddal), valamint éjszakára megfelelő ágygal és ágyneművel kell ellátni.

A másfajta okokból magánzárkába kerülő fogvatartottak elhelyezésére használt zárkákat illetően a CPT szerint ezeket ugyanúgy kell felszerelni, mint a normál elhelyezésű fogvatartottak számára szolgáló zárkákat.

Magánzárkás rezsimek

61. Mint a többi fogvatartási rezsimben, itt is az az alapelv, hogy a magánzárkába helyezett fogvatartottakat nem szabad súlyosabb korlátozásnak alávetni annál, mint ami a biztonságos és megfelelő fogvatartáshoz szükséges. Külön erőfeszítéseket kell tenni továbbá annak a rezsimnek a javítására, amelyben a hosszú időn át magánzárkás fogvatartottakat tartják, mert az ő esetükben különös odafigyelésre van szükség az ezen intézkedés okozta károsodás minimalizálásához. Ezt a kérdést nem szükséges „mindent vagy semmit” megközelítéssel kezelni. Minden egyes korlátozást csak akkor szabad alkalmazni, ha az illető fogvatartott vélelmezett veszélyessége indokolja. Ugyanígy – mint fentebb említés történt róla – világos különbséget kell tenni a magánzárkás fogvatartottakra alkalmazott rezsimen között aszerint, hogy milyen típusú magánzárkás elhelyezésről van szó.

(a) *Olyan esetben, amikor a magánzárkát előzetes letartóztatás keretében rendeli a bíróság, a fogvatartottakat lehetőleg úgy kell kezelni, mint a többi jogerős ítélet nélkül fogvatartottat, külön korlátozást csakis annyira kell alkalmazni rájuk, amennyit az igazságszolgáltatás szigorúan megkövetelt.*

(b) A magánzárkás őrizet mint fegyelmi büntetés esetében a fogvatartottakat soha nem szabad teljesen megfosztani a családjukkal való kapcsolattartástól, és ezeket a kapcsolatokat csak akkor szabad tiltani, ha összefüggésben állnak a bűncselekménnyel. Továbbá nem szabad korlátozni az ügyvédhez jutás jogát. Jár nekik naponta legalább egyórányi szabadtéri testmozgás a magánzárkás őrizet legelső napjától kezdve, és biztatni kell őket a szabadtéri testmozgásra. Engedélyezni kell számukra azt is, hogy hozzájussanak megfelelő változatosságú olvasnivalókhoz (ami nem korlátozódhat például vallásos szövegekre). Alapvetően fontos, hogy ösztönzést kapjanak mentális egészségük elősegítésére.

(c) *A megelőzési célból alkalmazott, közigazgatási hatáskörben elrendelt magánzárkás őrizet esetében a fogvatartottaknak egyéni rezsimtervvel kell rendelkezniük, amelyet az intézkedés céljához igazítanak. Ennek a tervnek igyekeznie kell maximalizálni a kapcsolatot másokkal – kezdetben az őrséggel, majd amint lehet, a megfelelő más fogvatartottakkal -, valamint minél több és változatosabb tevékenységet kell nyújtania a napok kitöltéséhez. Az őrségtől erős ösztönzésnek kell érkeznie a tevékenységekben való részvételre, és meg kell könnyíteni a kapcsolattartást a külvilággal. A közigazgatási magánzárkás őrizet ideje alatt a fő cél annak kell lennie, hogy rávezessék a fogvatartottat a visszailleszkedésre a normál börtönrezsimbe.*

(d) Védelmi célokból magánzárkába helyezett fogvatartottak esetében meg kell találni az egyensúlyt, hogy egyfelől a magánzárka ne váljon túl vonzóvá a fogvatartottak számára, másfelől minimálisak legyenek azok a korlátozások, amelyeket az ennek az intézkedésnek kitett személyekre kirónak. Az ilyen típusú magánzárkás őrizet kezdetétől fogva mindenképpen lépéseket kell tenni az érintett személy mihamarabbi visszaintegrálása érdekében; ha nyilvánvalóvá válik, hogy hosszú időtartamú védelemre van szükség, és nincs más megoldás, akkor fejleszteni kell a rezsimit. Külön erőfeszítéseket kell tenni azoknak a fogvatartottaknak a fellelésére, akikkel az érintett fogvatartott biztonságosan összefér, és annak megállapítására, hogy melyek azok a helyzetek, amikor az illetőt ki lehet hozni a zárkájából.

Az egészségügyi személyzet szerepe a magánzárkás őrzésben

62. Az orvosok a börtönben a fogvatartottak háziorvosának szerepét töltik be, és a fogvatartottak egészségének és jólétének megtartásában nagyon fontos tényező az, hogy biztosítva legyen a pozitív orvos-beteg viszony. Az a gyakorlat, hogy a börtönorvosok igazolják a fogvatartottnak a magánzárkára mint büntetésre (vagy bármi egyéb, a fogvatartott akarata elleni magánelzárásra) való alkalmasságát, aligha tesz jót ennek a viszonyoknak. Ezt az érvelést elismeri a Felülvizsgált Börtönszabályokról szóló Miniszteri Bizottsági Ajánlás Rec (2006) 2. pontja; és a Szabályok korábbi változatában lévő szabályt, amely a börtönorvosokat büntetés elviselésére való egészségügyi alkalmasság igazolására kötelezte, csakugyan meg is szüntették. A CPT szerint az egészségügyi személyzetnek soha nem szabad részt vennie a döntéshozatali folyamat olyan részében, amely magánzárka bármilyen típusának kirovását eredményezi, kivéve olyankor, ha az intézkedést egészségügyi okokból alkalmazzák.

63. Másfelől, az egészségügyi személyzetnek nagyon oda kell figyelnie minden magánzárkában fogva tartott személy állapotára. Az egészségügyi személyzetet tájékoztatni kell minden ilyen elhelyezésről, és rendszeresen, legalább naponta egy alkalommal látogatnia kell a fogvatartottat közvetlenül az odahelyezésétől kezdődően, valamint szükség szerint gyors orvosi segítséget és kezelést kell nyújtania. Jelentenie kell a börtönigazgatónak, ha a fogvatartott egészségét a magánzárka súlyosan veszélyezteti.

Következtetés

64. A CPT-nek ezeknek a követelményeknek a felállításával az a célja, hogy minimalizálja a magánzárkás fogvatartás alkalmazását a börtönökben, nemcsak a mentális, szomatikus és szociális károsodás miatt, amit az a fogvatartottnak okozhat, hanem azért is, mert szándékos bántalmazásra ad alkalmat. A CPT szerint magánzárkát csak kivételes körülmények esetén kell alkalmazni, utolsó lehetőségként, és a lehető legrövidebb időtartamra.

A magánzárkás fogvatartottakat kulturált körülmények között kell elhelyezni. Továbbá az intézkedés célja és a fogvatartott viselkedése alapján megállapított minimális korlátozásokat kell tartalmaznia, és mindig a kiváltó okok megoldása iránti kitartó igyekezetnek kell kísérsnie a börtönszemélyzet részéről. Konkrétan a magánzárkás rezsimeknek a lehető legpozitívabbnak kell lenniük, és az intézkedést kikényszerítő tényezők megoldását kell szolgálniuk. Továbbá jogi és gyakorlati biztosítékokat kell beépíteni a döntéshozatali eljárásokba a magánzárkás elzárás elrendelését és felülvizsgálatát illetően.

Annak biztosítása, hogy a magánzárkás őrizet mindig arányos reakció legyen nehéz helyzetekre a börtönben, elősegíti a pozitív őr-fogvatartott kapcsolatokat, és csökkenti a károsodást azokban a személyekben, akik sok esetben már eleve a leginkább zaklatott börtönlakók közé tartoztak.